

BESLUT

1996-12-20

Rek + mb

231-9657-96

60-215

Rune och Vega Backman

Gammelbodarna 4280

840 21 Erikslund

**BILDANDE AV GAMMELBODARNAS NATURRESERVAT I ÅNGE KOMMUN,
VÄSTERNORRLANDS LÄN****UPPGIFTER OM NATURRESERVATET**

Reservatets benämning:	Gammelbodarnas naturreservat			
Objektnummer:	2202068			
Kommun:	Ånge			
Socken:	Borgsjö			
Fastigheter:	Västernäset 4:18 och 2:21			
Markägare:	Rune och Vega Backman			
Lägesbeskrivning:	5 km NV Borgsjöbyn			
Topografisk karta:	17G NV			
Geokod:	17G 7A 4B9F			
Gräns:	Reservatets gräns är markerad med heldragen linje på bifogade karta, bilaga 1.			
Areal:	5,5 ha			
Därav landareal:	5,5 ha			
Naturtyper:	Ängsmark	1,4 ha	Barrskog	0,8 ha
	Åker/vall	3,1 ha	Övrig mark	0,2 ha
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen			

BESKRIVNING AV RESERVATET

Gammelbodarna är ett småbruk som ligger några kilometer norr om byn Tälje i Borgsjö socken, Ånge kommun. Gården, som ursprungligen var en fåbod under Väster- och Östernässets byar, är belägen i ett område med mycket storblockig och kalkhaltig morän. Inägomarken utgörs till ungefär en tredjedel av stenig ängsmark, s k hackslått, som ligger insprängda mellan de uppodlade åkrarna. Hackslåttarna, som har lång kontinuitet som slättermark, har en mycket artrik kärlväxt- och svampflora. Här finns bl a rosettjungfrulin, vanlig låsbräken, luddhavre, samt ängs- och fältgentiana. Nio röd-listade ängssvampsarter är funna på Gammelbodarna, bl a fager vaxskivling i hotkategori 2. På hackslåttarna finns några lador och en gammal smedja.

ÄRENDETS BEREDNING

Gammelbodarna är sedan 1988 klassat som riksintresse för naturvård enligt 2 kap 6 § NRL (naturresurslagen). Inga motstående intressen finns redovisade i kommunens översiktsplan. Gammelbodarna finns med i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet som naturvårdsverket presenterade 1996.

Markägarna har utan krav på ersättning godkänt innehållet i nedanstående beslut.

GRUND FÖR BESLUT

Gammelbodarna utgör en mycket värdefull helhetsmiljö med artrika, välskötta ängsmarker, åkrar och byggnader. Området hyser flera hotade kärlväxt- och svamparter och är ett representativt exempel på en idag mycket sällsynt naturtyp.

Gammelbodarna bör skyddas på grund av dess biologiska värden och betydelse för kännedomen om landets natur och kulturhistoria.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogade karta, bilaga 1, som naturreservat.

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8 - 10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484, ändrad 1991: 1165) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla för naturreservatet.

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att bevara och vårda ett område av äldre odlingslandskap med dess höga natur- och kulturvärden.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

- A. *Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten inom naturreservatet*

Utöver vad som eljest gäller skall förbud gälla att:

1. borra, spränga, schakta, utföra utfyllnad eller bedriva täkt i någon form
2. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med reservatets skötsel
3. sprida bekämpningsmedel eller handelsgödsel
4. gräva, plöja, stenröja, kalka eller gödsla mark som inte är åkermark
5. utföra nydikning eller dämning
6. plantera träd eller buskar
7. utföra skogliga åtgärder som strider mot skötselplanen för området

Det är vidare förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:

8. uppföra byggnad eller anläggning
9. riva eller flytta befintliga byggnader
10. väsentligt förändra byggnads yttre utseende, t ex genom ändring av fasad eller byte av taktäckningsmaterial
11. dra fram permanent mark- eller luftledning
12. anlägga ny väg eller bredda befintlig väg

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägaren och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet:

1. utmärkning och upplysning om reservatet
2. åtgärder för skötsel av vegetationen enligt skötselplanen
3. åtgärder för skötsel av hägnader, hässjor och byggnader

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

1. göra åverkan på mark, växter eller djur, t ex genom att gräva upp eller plocka växter, insamla insekter eller trampa ned växande gröda
2. tälta eller göra upp eld
3. medföra okopplad hund
4. framföra motordrivet fordon utanför väg
5. beträda gårdstomten eller på annat sätt störa dem som bor vid reservatet

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet

1. Reservatet ska förvaltas av länsstyrelsen i Västernorrland i samråd med markägaren.
2. Länsstyrelsen fastställer bifogad skötselplan (bilaga 2)

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet. Skrivelsen ska då skickas eller lämnas till länsstyrelsen, adress: Länsstyrelsen, Miljövårdsenheten, 871 86 Härnösand. Överklagan ska ha inkommit inom tre veckor från den dag ni fick del av beslutet. I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om ni önskar ytterligare upplysningar, kontakta Heléne Öhrling, telefon 0611/ 296 56.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Börje Hörnlund beslutande, Lars Nyberg, rättsenheten, Bo Halvarsson, planenheten, Robert Olsson, kulturmiljöenheten, Dan Tjell, lantbruksenheten samt Heléne Öhrling miljövrårdsenheten, den sistnämnda föredragande.

Börje Hörnlund

Heléne Öhrling

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan

Kopia till

Naturvårdsverket, Blekholmsterrassen 36, 106 48 STOCKHOLM
Kommunstyrelsen i Ånge kommun, 841 81 ÅNGE

Bygg- och miljökontoret, 841 81 ÅNGE

Humanistiska kontoret, 841 81 ÅNGE

Skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län, Skedom, 881 92 SOLLEFTEÅ

Skogsvårdsstyrelsen Ånge, Petanderv 2, Box 176, 841 22 ÅNGE

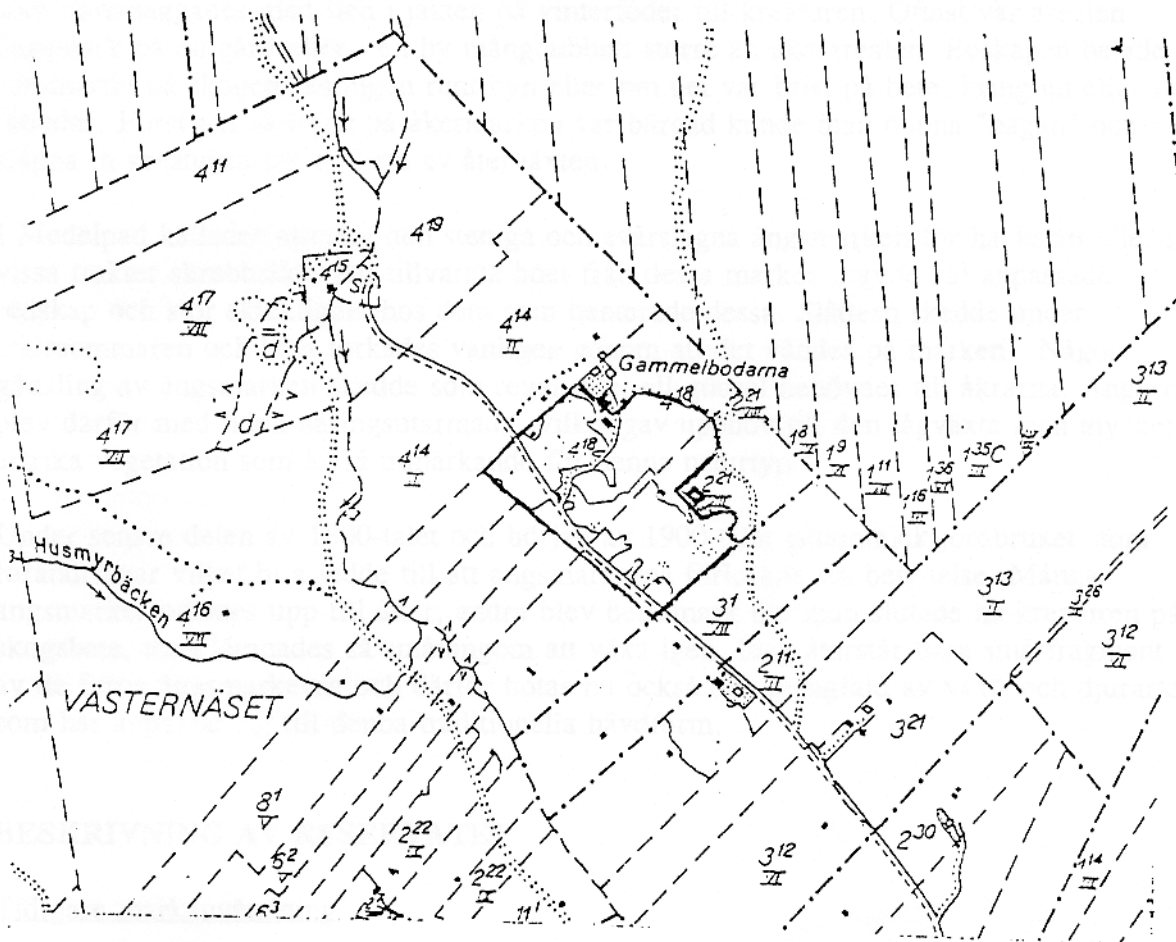

[REDACTED]
Fastighetsbildningsmyndigheten, Box 161, 841 22 ÅNGE
Lantmäterimyndigheten i Västernorrland, Box 154, 871 23 HÄRNÖSAND

PE
RÄE
KE
LE
ME 2 ex
LGö
HÖ

BESLUTSKARTA

GAMMELBODARNAS NATURRESERVAT

Reservatsgräns

Utdrag ur ekonomisk karta, skala 1:10 000

Tillhör länsstyrelsens beslut 231-9657-96, 60-215.

SKÖTSELPLAN FÖR GAMMELBODARNAS NATURRESERVAT, ÅNGE KOMMUN

BAKGRUND

Det äldre odlingslandskapet präglades i hög grad av de magra och ofta steniga ängsmarker som kortsnaggades med lien i jakten på vinterfoder till kreaturen. Oftast var arealen ängsmark på en gård eller i en by mångdubbelt större än åkerarealen. Boskapen betade sommartid på skogen, antingen runt byn eller om det var brist på bete, kring en eller flera fåbodrar. Först när skörden på åkermarken var bärgad kunde man öppna "hagan" och släppa in kreaturen för att beta av återväxten.

I Medelpad kallades allmänt den steniga och svårslagna ängsmarken för hackslått eller i vissa trakter skrabbslått. Att tillvarata höet från dessa marker krävde väl anpassade redskap och stor skicklighet hos dem som hanterade dessa. Slåttern skedde under eftersommaren och höet torkades vanligen genom att det vändes på marken. Någon gödsling av ängsmarken skedde som regel inte, all gödsel behövdes till åkrarna. Ängarna blev därför med tiden näringsutarmade, vilket gav upphov till den lågväxta men mycket artrika vegetation som är så utmärkande för denna naturtyp.

Under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet genomgick jordbruket stora förändringar vilket bl a ledde till att ängsmarkerna förlorade sin betydelse. Många ängsmarker odlades upp till åker, andra blev betesmark när man slutade ha kreaturen på skogsbete, men lämnades så småningom att växa igen. Idag återstår bara små fragment av de forna ängsmarkerna och därför hotas nu också den mångfald av växt- och djurarter som har anpassat sig till denna traditionella hävdform.

BESKRIVNING AV RESERVATET

Tidigare markanvändning

På den karta över "Öster- och Västernäset med skogslotter med intagor och intagsland" som upprättades år 1794 finns "Gammelbovallen" med, uppdelad på de olika hemmanen. De olika vallarna låg på rad längs en sträcka på över en kilometer. De nuvarande ängsmarkerna anges här som t ex slåttland, Gammelborödnigen och stenbacke. Ingen åker verkar vara uppodlad.

Laga skifteskartan från 1836 visar att det då hade odlats upp några åkrar, bl a den åker som idag ligger mellan boningshuset och vägen på fastigheten 4:18. På kartan har man markerat åkerns stenrikedom med en mängd små cirklar. Merparten av dagens åker- och ängsmarker är dock fortfarande angivna som äng eller lägde i Gammelbodarna. I samband med skiftet fick fastigheterna 4:18 och 2:21 sina nuvarande gränser men de sträckte sig då ända ner till Täljeån. Området mellan vägen och ån, som idag består av skog, betecknas 1836 som äng, backe och odlingsland.

Det är inte känt exakt när Gammelbodarna upphörde att fungera som fäbod och blev permanent bebodd. Rune Backmans morfarsfar Per Nilsson köpte sitt ställe 1860 och det är troligt att det då hade varit en permanent bosättning en tid, kanske sedan 1840-talet. På 1940-talet när Backmans övertog gården fanns sammanlagt minst sju mindre jordbruk på de forna fäbodvallarna. De flesta av dessa jordbruk upphörde med driften på 60-talet och är idag övergivna och igenväxande.

Backmans ställe födde som mest en häst, fyra kor, ett par ungdjur samt gris och höns. 1980 såldes korna, man hade ungdjur ett par år till och hästen var kvar till 1987. Trots att man upphört med djurhållningen slås hackslåtтар och lägdor som tidigare.

Natur- och kulturvärden

Gammelbodarna ligger i ett område med mycket storblockig och kalkhaltig morän. Av inägomarkens knappt fem hektar utgörs ungefär en tredjedel av både små och stora hackslåtтар som ligger insprängda mellan de uppodlade åkrarna. Tack vare den långa kontinuiteten som slättermark och det kalkrika underlaget, har hackslåtтарna en mycket artrik kärlväxt- och svampflora. Bland de många växter man kan hitta på Gammelbodarnas ängsmarker finns t ex fält- och ängsgentiana, vanlig låsbräken, dvärglumner, rosettjungfrulin och luddhavre. Nio rödlistade ängssvamparter är funna, bl a fager vaxskivling, musseronvaxskivling, hagnopping och lutvaxskivling.

Större delen av åkermarken ligger som vall sedan många år. Även på dessa börjar ängsfloran vandra in. Åker- och vägrenar är också välhävda och artrika. Den lilla areal skogsmark som ingår i reservatet ligger nordost om inägorna och består av barrskog, dominerad av gran. Denna har inte nyttjats till bete under de senaste 25 åren.

Gammelbodarna har ett välbevarat byggnadsbestånd vilket bidrar starkt till det höga helhetsvärdet. Inom reservatsområdet finns tre ängslador, en smedja, en loge, ett härbre samt ett litet grishus. Samtliga är timrade. En dokumentation av byggnaderna inom reservatet ska göras under 1997.

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH BYGGNADER

Övergripande mål

Målet med reservatets skötsel är att vårda och bruka området så att de biologiska och kulturhistoriska värden, som visar på ett traditionsenligt nyttjande av ängar, åker, skogsmark och byggnader, ska bevaras eller utvecklas.

Kvalitetsmål

Området ska skötas så att:

- den höga artrikedomen och arttäthet som är kännetecknande för välhävda ängsmarker ska bevaras och utvecklas
- hävdberoende arter, t ex fältgentiana och fagervaxskivling ska bibehålla eller öka sin mängd

Generella riktlinjer för skötseln

Nedanstående riktlinjer är generella. Detaljerna när det gäller skötseln av området ska regleras i skötselavtal med brukare och/eller entreprenörer.

Ängsmarkerna ska skötas traditionsenligt genom årlig slåtter med skärande redskap i slutet av juli, torkning av höet på marken några dagar samt noggrann räfsning. Årligt efterbete av ängsmark och lägdor under hösten ska eftersträvas.

Åkermarken ska brukas framför allt som lägdor genom årlig slåtter. Om möjligt bör höet torkas på hässjor innan det bortföres. En mindre andel av åkermarken kan brukas till potatis- eller sädesodling.

Skogsmarken ska skötas som en "husbehovsskog" med plockhuggning och självföryngring. Virket tillfaller markägaren. Bete kan gärna återupptas i skogen så att karaktären "betad bondeskog" utvecklas.

Byggnaderna ska fortlöpande underhållas och renoveras vid behov. De får inte förändras till sin karaktär eller förvanskas med material och nya tillägg som inte hör till det äldre byggnadstraditionen. I samband med restaurering och underhåll ska samråd ske med länsstyrelsen. Byggnaderna disponeras av markägaren.

DOKUMENTATION AV UTFÖRDA SKÖTSELÅTGÄRDER

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentation av utförd skötsel och uppföljning av uppsatta mål görs.

UTMÄRKNING

Vid utmärkning och skyltning av reservatet ska stor hänsyn tas till den värdefulla helhetsmiljön.

FRILUFTSLIV

Några speciella anordningar för allmänheten ska ej göras annat än att en informationstavla sätts upp vid vägen.

JAKT

Reservatsföreskrifterna utgör ingen inskränkning i jakträttigheterna.

FINANSERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Naturvårdsverket bekostar naturvårdsförvaltningen.